

دانشگاه پیام نور

مقدمات راهنمایی و مشاوره

(رشته علوم تربیتی)

دکتر منوچهر وکیلان دکتر منیژه کرباسی

سرشناسه	: وکیلان، منوچهر، ۱۳۲۴-
عنوان و پدیدآور	: مقدمات راهنمایی و مشاوره، (رشته علوم تربیتی) / مؤلفان منوچهر وکیلان، منیژه کرباسی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۰ ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور: ۱۳۳۸ رشته علوم تربیتی: ۱۱۰/۱.
شابک	: 978-964-387-365-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۳۵-۲۴۰.
موضوع	: آموزش از راه دور - ایران.
موضوع	: مشاوره - آموزش برنامه ای.
شناسه افزوده	: کرباسی، منیژه
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۷۷۷ و ۹ الف / LC۵۸۰۸
رده بندی دیویی	: ۳۷۸ / ۱۷۵۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۰۷۲۴۷۰

دانشگاه پیام نور

مقدمات راهنمایی و مشاوره

دکتر منوچهر وکیلان، دکتر منیژه کرباسی

ویراستار علمی: سوسن آفاجان بگلو

حروفچینی و نمونه خوانی: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

طراح جلد: اشرف شوربایی

لینوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۸۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول مهر ۱۳۸۶

شابک ۳ - ۳۶۵ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN 978 - 964 - 387 - 365 - 3

کلیه حقوق برای دانشگاه پیام نور محفوظ است.

قیمت: ۱۴۷۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتابهای دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف به صورت درسنامه، آزمایشی، قطعی، متون آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک درسی چاپ می شود. کتاب درسنامه (د) نخستین ثمره کوششهای علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصلهای مصوب تهیه می شود و پس از داوری علمی در گروههای آموزشی چاپ می شود. با تجدیدنظر صاحب اثر و دریافت بازخوردها و اصلاح کتاب، درسنامه به صورت آزمایشی (آ) چاپ می شود. با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می کند و کتاب به صورت قطعی (ق) چاپ می شود. در صورت ضرورت، در کتابهای چاپ قطعی نیز می تواند تجدیدنظرهای اساسی به عمل آید.

متون آزمایشگاهی (م) متونی است که دانشجویان با استفاده از آن و راهنمایی مربیان کارهای عملی آزمایشگاهی را انجام می دهند. کتابهای فرادرسی (ف) و کمک درسی (ک) به منظور غنی تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه می شوند. کتابهای فرادرسی با تأیید معاونت پژوهشی و کتابهای کمک درسی با تأیید شورای انتشارات تهیه می شوند.

مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

فهرست

نه	مقدمه
۱	فصل اول: تعاریف راهنمایی و مشاوره
۲	الف) تعریف راهنمایی
۴	مفهوم راهنمایی
۵	ویژگیهای راهنمایی
۶	نقش راهنمایی
۶	موانع راهنمایی
۷	ب) تعریف مشاوره
۱۰	تفاوت راهنمایی و مشاوره
۱۱	تفاوت مشاوره و روان درمانی
۱۳	فصل دوم: تاریخچه راهنمایی
۱۷	راهنمایی در ایران
۲۳	فصل سوم: ضرورت و اهمیت راهنمایی و مشاوره
۲۴	الف) ضرورت فردی
۲۵	ب) ضرورت آموزشی
۲۹	ج) ضرورت اجتماعی
۳۰	ضرورت راهنمایی و امر مشورت در اسلام
۳۱	الف) راهنمایی
۳۲	ب) مشاوره
۳۴	ویژگیهای راهنما و مشاور در اسلام
۳۷	فصل چهارم: اصول و هدفهای راهنمایی و مشاوره
۳۸	اصول راهنمایی
۳۸	هدفهای راهنمایی و مشاوره
۳۸	الف) هدفهای آتی
۳۹	ب) هدف نهایی

۴۳	فصل پنجم: انواع راهنمایی و مشاوره
۴۴	الف) انواع راهنمایی
۴۴	از نظر موضوع
۴۴	۱. راهنمایی تحصیلی
۴۵	۲. راهنمایی شغلی
۴۸	۳. راهنمایی خانوادگی
۴۸	۴. راهنمایی بهداشتی
۴۸	۵. راهنمایی سازشی
۴۹	از نظر اجرا
۴۹	۱. راهنمایی فردی
۴۹	۲. راهنمایی گروهی
۵۰	ب) انواع مشاوره
۵۰	از نظر موضوع
۵۰	۱. مشاوره تحصیلی
۵۱	۲. مشاوره شغلی
۵۲	۳. مشاوره خانوادگی
۵۲	۴. مشاوره بهداشتی
۵۳	۵. مشاوره سازشی
۵۳	از نظر اجرا
۵۴	الف) مشاوره فردی
۵۴	ب) مشاوره گروهی
۵۵	مزایای مشاوره گروهی
۵۶	انواع گروه
۵۹	فصل ششم: روشهای مشاوره و مراحل آن
۶۰	روشهای مشاوره
۶۱	۱. روش مشاوره مستقیم
۶۲	۲. روش مشاوره غیرمستقیم
۶۳	۳. روش مشاوره انتخابی
۶۴	مراحل اساسی انجام مشاوره
۶۵	مرحله اولیه
۶۶	مرحله میانی
۶۹	مرحله پایانی
۷۳	فصل هفتم: نظریه‌های مشاوره
۷۵	الف) رویکرد روان‌تحلیلی
۷۸	ب) رویکرد رفتاری
۸۱	ج) رویکرد مراجع-محوری
۸۴	د) درمان عقلانی-عاطفی-رفتاری
۸۸	ه) واقعیت درمانی

۹۶	الف) الگوهای ابتدایی راهنمایی
۹۶	ب) الگوهای بعدی راهنمایی
۹۶	ج) الگوهای کنونی راهنمایی
۹۶	الگوهای انتخابی راهنمایی
۹۷	الف) الگوی راهنمایی مبتنی بر رشد
۹۹	ب) الگوی راهنمایی به عنوان مجموعه خدمات
۱۰۱	ج) الگوی راهنمایی به عنوان تصمیم گیری
۱۰۳	فصل نهم: روشها و فنون شناخت دانش آموز
۱۰۴	فنون راهنمایی
۱۰۴	۱. روشهای شناخت ذهنی
۱۰۵	الف) مشاهده
۱۰۷	ب) مصاحبه
۱۰۸	اهمیت مصاحبه
۱۰۸	اهداف مصاحبه
۱۰۹	شرایط مصاحبه
۱۰۹	انواع مصاحبه
۱۱۰	روشهای مصاحبه
۱۱۱	نکات لازم برای اجرای مصاحبه
۱۱۲	تأثیر رفتار مشاور بر روند مصاحبه
۱۱۴	ج) پرسشنامه
۱۱۵	۱. باز پاسخ
۱۱۵	۲. کامل کردنی
۱۱۶	۳. بسته پاسخ
۱۱۶	۴. ترکیبی
۱۱۷	د) مقیاس درجه بندی رفتار
۱۱۹	انواع مقیاس درجه بندی
۱۲۰	خطاهای درجه بندی رفتار
۱۲۱	ه) شرح حال نویسی
۱۲۴	و) گروه سنجی
۱۲۷	الف) گروه نگار دایره ای
۱۲۷	ب) گروه نگار جدولی
۱۲۹	۲. روشهای شناخت عینی
۱۳۰	انواع آزمون
۱۳۰	الف) از نظر موضوع
۱۳۰	ب) از نظر شکل
۱۳۱	ج) از نظر میزان دقت
۱۳۲	د) از نظر اجرا
۱۳۳	فصل دهم: خدمات راهنمایی در مدارس
۱۳۴	الف) خدمت اطلاعاتی
۱۳۵	ب) خدمت برنامه ریزی

۱۳۵

ج) خدمت ارزیابی

۱۳۶

د) خدمت مشاوره‌ای

۱۳۷

فصل یازدهم: وظایف کارکنان آموزشگاه در ارتباط با برنامه راهنمایی و مشاوره

۱۳۸

وظایف و مسئولیتهای مشاور آموزشگاه

۱۳۹

ویژگیهای فردی و شخصیتی مشاور

۱۴۲

ویژگیهای علمی و تخصصی

۱۴۷

ویژگیهای حرفه‌ای مشاور

۱۴۸

وظایف و مسئولیتهای معلم

۱۴۸

وظایف و مسئولیتهای مدیر

۱۵۰

وظایف و مسئولیتهای مددکار اجتماعی

۱۵۳

فصل دوازدهم: نقش معلم در راهنمایی دانش‌آموزان

۱۵۸

۱. راهنمایی از طریق اداره کلاس

۱۵۹

۲. راهنمایی از طریق موضوعهای درسی

۱۶۱

۳. راهنمایی در ضمن تدریس

۱۶۲

۴. راهنمایی در یادگیری و مطالعه مفید و مؤثر

۱۶۴

۵. راهنمایی دانش‌آموزان دارای عقب‌ماندگی تحصیلی

۱۶۶

۶. راهنمایی دانش‌آموزان پیشرفته

۱۶۷

۷. راهنمایی در مسائل انضباطی

۱۶۸

۸. راهنمایی در جهت بهداشت روانی دانش‌آموزان

۱۷۰

۹. راهنمایی از طریق فعالیتهای فوق برنامه

۱۷۱

۱۰. راهنمایی از طریق ارزشیابی

۱۷۳

فصل سیزدهم: مشکلات رفتاری دانش‌آموزان

۱۷۴

تعریف مشکل

۱۷۴

مفهوم مشکل رفتاری

۱۷۵

عوامل مؤثر در مشکلات رفتاری

۱۷۵

الف) عوامل شخصی

۱۸۵

ب) عوامل خانوادگی

۲۰۴

ج) عوامل آموزشی

۲۱۵

فصل چهاردهم: کلیاتی درباره نظام آموزش و پرورش ایران

۲۱۷

الف) دوره آموزش ابتدایی

۲۱۸

ب) دوره راهنمایی تحصیلی

۲۲۳

ج) دوره متوسطه

۲۳۳

د) دوره پیش دانشگاهی

۲۳۵

کتابنامه

۲۳۵

الف) فارسی

۲۳۹

ب) انگلیسی

مقدمه

پیچیده‌تر شدن زندگی امروز و ضرورت تصمیم‌گیری در زمینه‌های مختلف، نیاز به اطلاعات دقیق و جامعی دارد که بدون کمک مؤثر افراد آگاه و متخصص امکان دستیابی به آن میسر نیست. غلبه بر مسائل و مشکلات گوناگون پیش روی انسان نیز نیازمند به راهنمایی و مشاوره اشخاص دلسوز، مطلع و باتجربه است تا بتوانند فرد را در شناخت خود، جامعه و تصمیم‌گیریهای مناسب و حل مشکلات به نحو مطلوب یاری دهند.

در کتاب حاضر تلاش شده است تا با ارائه اطلاعات نظری و کاربردی در زمینه راهنمایی و مشاوره، خواننده با اهمیت، ارزش و نقشی که این رشته در دنیایی که یکی از ویژگیهای آن دگرگونی مداوم و پویایی روز افزون می‌باشد، بیش از پیش آشنا گردد تا به هنگام لزوم بتواند از بروز مشکلات جلوگیری کرده و در صورت پیدایش مشکل به‌طور منطقی و معقول در جهت حل مناسب آن اقدام نماید.

مطالب این کتاب در چهارده فصل تهیه و تنظیم گردیده است. خواننده در فصل اول با تعاریف راهنمایی و مشاوره و تفاوت بین آنها آشنا می‌شود. تاریخچه راهنمایی، محتوای فصل دوم را تشکیل می‌دهد. در فصل سوم ضرورت و اهمیت راهنمایی و مشاوره ارائه می‌شود و با اشاراتی به راهنمایی و مشاوره در اسلام مزین می‌گردد. فصل چهارم مربوط به اصول و هدفهای راهنمایی و مشاوره است و در فصل پنجم نیز انواع راهنمایی و مشاوره مطرح می‌گردد. در فصل ششم روشهای مشاوره و مراحل آن بیان می‌شود. نظریه‌های مشاوره محتوای فصل هفتم، و الگوهای راهنمایی محتوای فصل هشتم را تشکیل می‌دهد. در گفتار نهم، روشها و فنون شناخت دانش آموز مورد بحث و